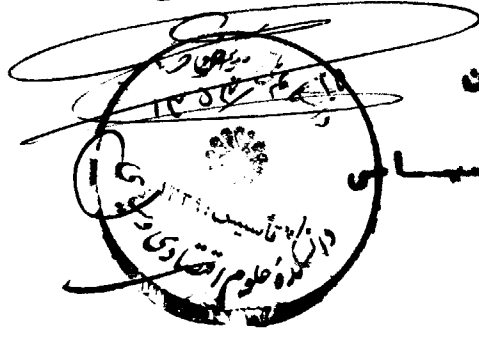

۲۲۰۰

پایان نامه درجه لیسانس رشته اقتصاد

دانشگاه ملی ایران

دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی

پایان نامه

برای دریافت درجه لیسانس رشته اقتصاد

موضوع:

منعت جای و اقتصاد ایران

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر فرهنگ

تهیه کننده:

هایده اوستاد

سال تحصیلی:

۱۳۵۲-۵۳

۲۳۰۰

مطابق
فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
	مقدمه :
	فصل اول - زراعت چای
	مبحث اول - مختصری از تاریخچه کشت و شناسایی درخت چای و مصرف آن .
	مبحث دوم - انواع چای و فرق بین چای خودرو و مزره‌سی .
	فصل دوم - وضع چای در ایران
	مبحث اول - تاریخچه ورود و مصرف چای در ایران
	مبحث دوم - مختصری از تاریخچه کشت چای در ایران
	فصل سوم - زراعت چای در ایران
	مبحث اول - توزیع جغرافیائی چای در ایران
	مبحث دوم - سطح زیرکشت باغات چای
	مبحث سوم - نیروی انسانی مشغول بکار
	مبحث چهارم - مشکلات موجود در راه ازدیاد تولید و چگونگی رفع آن .
	مبحث پنجم - مشکلات صنعتی چایسازی در ایران
	مبحث ششم - توسعه و بهبود کیفیت چای محصول کشور

وراههای پیشنهادی

فصل چهارم - جایسازی و مراحل مختلف آن در ایران :

مبحث اول - پلاس

مبحث دوم - مالش

مبحث سوم - فرمال

مبحث چهارم - تخمیر

مبحث پنجم - خشک کردن

مبحث ششم - طبقه بندی بسته بندی

فصل پنجم - تجارت چای در ایران

مبحث اول - نقش چای داخلی در رشد اقتصادی -

کشور

مبحث دوم - قیمتها و بازار چای در ایران

مبحث سوم - قیمتها و رابطه آن با مقررات ورود چای

خارجی و مقرراتی که دولت برای ورود -

چای خارجی وضع کرده و نتیجه بحث .

مبحث چهارم - مشکلات بازرگانی چای در ایران

مبحث پنجم - چای ایران از نقطه نظر صادرات

فصل ششم - توسعه و بهبود جای کشور در دهه انقلاب شاه و مردم

واقعات دولت در راه بهبود وضع جای و بیاناتهای

خرید سازمان جای .

نتیجه :

فصلنامه

طت انتخاب عنوان " صنعت چای و اقتصاد ایران " از طرف -
 تهیه کننده این رساله مصرف روزا فزونی است که محصول چای را ایران
 دارد و با ازدیاد نفوس و عادات بیشتر مردم مصرف چای و کمبود
 محسوس چای در زبان حاضر اهمیت توجه به زراعت و صنعت چای را به
 وضوح روشن میسازد و معلوم می دارد کمبود محصول چای با رعایت
 محدود بودن اراضی قابل زراعت چای و نامساعد بودن وضع اقلیمی
 چه مشکلی را بعداً " ممکن است از نظر تامین کمری محصول و وارد -
 ساختن چای خارجی و بالنتیجه خروج مبالغ قابل توجه از ارز کشور
 ایجاد نماید . بهین ملاحظت چنین مطلقس دید که در موضوع صنعت
 چای و تاثیر آن در اقتصاد کشور مطالعه نماید آنچه را که بنظر رسیده
 برای بهبود زراعت چای و جبران کمبود محصول از طریق بالا بردن
 سطح کشت و بیشتر و مرفهتر بدست آوردن محصول لازم است بنظر
 خوانندگان گرامی برساند . امید است مطالعه ناچیزی که صورت گرفته
 بسهم خود طبعد واقع افتد .

فصل اول - زراعت چای

مبحث اول: مختصری از تاریخچه کشت و شناسایی درخت چای و
صرف آن

چای کلمه چینی است و درخت چای در پنجم هزار سال پیش
در کشور چین شناخته شده و چینیها از برگ آن بعنوان معالجه
بیماران و نیز در رنگ آمیزی استفاده می کردند . سپس از آنکه پس
به خواص آن بردند کشت و استفاده آن بهرور در چین رایج گردید
و از آنجا به سایر کشورهای آسیای برده شد . چای از محصولات پسر
ارزشی است که در مجاورت مناطق گرم مرطوب رشد و نمو نموده و به
باران و رطوبت زیاد محتاج است و باید متذکر شوم که بوته چای
از نوع *Camellia* و از گونه *Sinensis* است .
بوته چای از نوع گیاهانی است که بعد از ۱-۲ سال به ثمر
می رسد و آن موقع تا دهها سال فعالیت دارد و میتوان از محصول
آن سالها استفاده کرد . برای تحریک و تقویت این بوته و تکثیر
و گسترش سطح برگ چینی هر چند وقت یکبار آنرا هرس می کنند و چنان
چه آنرا هرس نکنند امکان دارد با ارتفاع چندین متر برسد ،

ود را بصورت است که قدرت بازدهی خود را از دست میدهد .

پدایش و رواج دره مالک شرقی آسیا مخصوصاً در چین جنوبی -

افسانه ای و مذهبی پیدا کرده است .

افسانه چین :

در سال ۲۲۲۲ قبل از میلاد صلیح امپراتور چین *Shen-Nung*

برای اولین مرتبه چای را به چین آورد و چای را بعنوان یک دارو -

رواج داد . و از آن پس این امپراتور این نوع چای را بعنوان دارو تجویز

کرد .

بنا بر افسانه دیگری چین ها معتقد هستند که کشمش بودایی

در بازگشت از هندوستان چای را از کشمش بودایی هندی موسوم

به *Badi-Darman* در سال ۵۱۹ قبل از میلاد گرفت و به

چین آورد و آنرا در معبد بودایی ها کاشت از آن پس آشامیدن چای

در چین رواج یافت . و جزو سنن مذهبی بودایی های چین شد .

افسانه ژاپنی :

در افسانه ژاپنی چایسن نقل شده است که دارما همان کشمش

هندی که در بالا نام برده شد در موقع مراجعت از چین به ژاپن

مشغول عبادت یا مطالعه موضوع فلسفی مهمی بود که ناگهان به خواب فرو رفت و برای اینکه عبادت خود را ادامه دهد مژگانش را کند و به زمین انداخت و این مژه هـ ۴ در خاک برشته داد و گماهی از آن روید که از برگهای آن نوشابه ای درست کرد و پس از آنکه آنرا نوشید با نشاط کامل و راحتی تمام مشغول به کارش و عبادتش شد و از آن پس برای مبارزه با خواب از این نوشابه استفاده میکرد .

باید متذکر شد که ورود چای را بارها مدعی به مارکوپولسو نسبت میدهند و بعضی ظهیر آنرا در اوایل قرن ۱۷ می دانند .

در اقصا رگشته مصرف چای و نوشیدن چای بواسطه کمی و گرانی قیمت آن فقط برای طبقه رجال و اعیان و اشراف مطلق رو بوده است و برای علاج و درمان مورد استفاده قرار میگرفت ولی بتدریج که زراعت آن زیاد و سطح کشت آن بالا رفت مصرف چای در اغلب نقاط جهان متداول و معمول گردید .

اولین بار هندو بها طرز زراعت چای را از چین اقتباس و تخم را وارد و شروع به کشت نمودند و پس از فرانسه و بعد انگلیسها در سال ۱۶۲۶ توسط کمپانی هند و شرقی خواستار چای

شدند و بطوریکه معروف است شرکت هند و غربی در طول جای برای
 هارل دوم پادشاه انگلستان بعنوان تحفه هدیه نمود که در آن زمان
 ارزش يك كيلو جای سه پوند بوده است.

ولی طبق تحقیقات و بررسی هایی که یکی از موسسه های تبلیغاتی
 آمریکا بعمل آورده و کتاب جامع و کاملی در خواص تاریخچه جای بقلم
 روکمبر نوشته شده آمریکائی منتشر کرده است معلوم میگردد اولین
 کسی که در سه قرن پیش جای و اطلاعات مربوطه گفت آنرا به اروپا
 برده حاج محمد مختصی اصلهائی است.

و همنسطور در گفت جای در قفقاز (باطوم - گرجستان)
 در قرن نوزدهم معمول گردید و نیز در ترکیه از سال ۱۳۱۷ هجری
 قمری شروع بگفت نمود و کارخانجات برای استحصال جای تا سیس
 گردید .

صحت دوم : انواع جای و فرق بین جای خود رو و جای مزوی
 انگلیسیها که درخت اصلی جای را در کوههای شمالی هند
 مخصوصاً در ناحیه آسام دیده اند آنها بوسی آسام و جای چین و جاوه
 را که تحت تاثیر محیط قرار گرفته و تغییر خاصیت داده است از دودمان

درخت چای مزبور میدانند . بهبارت بهتر انگلیسیها معتقدند
 که درخت چای اولین بار از آسام پیدا شده و بعد ها بجز
 نهال آن به چین و جاوه برده شده و مورد استفاده قرار گرفته
 و به شکل چای بوته بعمل آمده و چون نباتات و گیاهان تابع شرایط
 محیطی باشند از این نظر چای مزبور از همان درخت اصلی
 چای است که در آسام و کوههای شمالی هند پیدا شده و بلندی
 درخت آن از ۱۰ الی ۱۴ متر و دارای برگهای سبز تیره است.
 چه این نظریه صحیح باشد و چه مردود هم اکنون دو نوع
 نبات چای در جهان وجود دارد که یکی درخت چای آسام است
 که از اشجار ثمره محسوب و برگ آن تیره و سیاه رنگ است و دیگر
 چای بوته چین و جاوه و ژاپن است که در ردیف گیاهان بشمار
 سرود و برگ آن سبز روشن بوده و در اکثر نقاط گرم و مرطوب کاشته
 میشود . باید متذکر شوم که باغات چای شمال ایران هم از همین
 نوع است.

فصل دوم - وضع چای در ایران

مبحث اول - تاریخچه ورود و مصرف چای در ایران :

چای برای اولین بار در موقع سلطنت شاه عباس از طریق

هند و جنوب به ایران وارد شد .

در اصل همان که پایتخت آن روز ایران زمین بود محل عباسی

وجود داشت بنام چایخانه که در آن چای طبخ میشد و مردم از آن -

استفاده می کردند و شاه عباس هم که فردی با غرور و تعصب ملی

بود دستور داد تا نقالان مختلفی نیز در این چایخانه ها برای -

مردم نقالی کنند و شاهنامه را و نیز اشعاری در مدح حضرت طوسی

بخوانند و نیز گاهگاه از سفر او نمایندگان ممالک خارجی دعوت میکرد

تا باین اماکن بآیند و در آنجا از آنها با چای پذیرایی میشد .

و رفته رفته بر اثر مراد و تجارت و رفت و آمد ایرانیان به چین و هند -

وستان چای به ایران وارد شد و مورد استفاده قرار گرفت .

در حقیقت چای تا . . . سال پیش فقط در مجالس و روضه خوانی

و یا فقط در قهوه خانه ها مصرف میشد و خانه ها نیز فقط در مواردی

که مهمان داشتن از آنها بوسیله چای پذیرایی میشد . و باید متذکر

قد که نسوی چلی به اسم جای آقی بر تهریز بود که نوع بسیار -
 جالب و خوب جای بود و از این در مهمانیها بعنوان نوشابه مطبوع
 استفاده میشد . و هیچگاه جای بصورت فیلان امروز و نیز ارزان در
 اختیار مردم نوارند داشت و همه کس توانایی خرید آنرا نداشت و اغلب
 مخصوص ثروتمندان بود . و علاوه طبع جای احتیاج به وسایلی
 داشت که نمیتوانست در اختیار همه باشد و بعد ها که سمار توسط
 روسها اختراع شد و تولید داخلی نیز افزایش یافت مصرف جای روسه
 افزایش گذاشت و بعد از غل نواده های مرفه و اشراف خانواده های -
 متوسط و سپس کشاورزان و کارگران نیز به جای روی آوردند بطوریکه
 اکنون بزرگترین مصرف کننده جای در ایران همین طبقات زحمتکش
 کارگر و کشاورزند یعنی مصرف جای از جنبه ظنین خارج و تعمیم پیدا
 کرده است و با اصطلاح چون جای خاصیت جالبی از نظر بر طرف کردن
 خستگی دارد مورد توجه این دسته از افراد که خسته میشوند قرار گرفته
 است .

نتیجه تحقیقات دانشمندان و طبای علم اهتمام به مواد غذایی
 نشان میدهد که از سال ۱۹۳۰ بعد جای در رجا؛ و جانشین قهوه
 شده است . و از سال ۱۹۵۰ مصرف سرانه جای نسبت به قهوه پیشی
 گرفت و اکنون هر ساله از ۱ تا ۲ درصد بیشتر میشود در صورتی که قهوه
 قهوه با ثابت است با ۰/۵ درصد پیشرفت میکند .

مبحث دوم : مختصری از تاریخچه کشت چای در ایران :

در سال ۱۳۰۲ هجری قمری کشت چای در ایران بوسیله شخصی

بنام حاجی محمد حسین اصفهانی متداول گردید که در این زمان -

ناصرالدین شاه سلطنت میکرد ، ولی بعضی رواج چندانی نیافت ،

تا اینکه در سال ۱۳۱۹ هجری با همت و ابتکار خلیل نایب میر - مرحوم

محمد میرزا چاپکار ملقب به کاشف السلطنه کشت چای در ایران عملی شد

یکی از بزرگترین آرزوی ایرانیان برآورد شد .

مرحوم کاشف السلطنه که با سمت ژنرال کنسول ایران در هند

خدمت میکرد اطلاعاتی در مورد کشت چای بدست آورد و چون آب و هوای

گیلان را برای زراعت و پرورش این محصول که احتیاج به آب و هوا شرایط

اقلیمی خاصی دارد مشاهده پس از سالها بررسی و مطالعه بازحماسات

فرمان موفق شد مقداری بذریه بفرستد وستان به ایران آورد و در زمینی

واقع در دامنه کوه چهارخانه سر نزدیک لاهیجان که هم اکنون یکی از

مهمترین نقاط کشت چای در ایران محسوب میشود کشت نمود و خود -

پرورش و اداره باغ را بعهده گرفت .

کاشف السلطنه مرد بینائی بود که وسراسر خاک گیلان و مازندران

را مورد مطالعه قرار داد و تنها منطقه گیلان شرقی را مناسب پرورش

چای یافت ولی بعد ها عدای زکاهرزان و مالکین درجنسوب
 لنگرود و رود سر و شرق شهبوار بوته های چای را نه بعنوان سبک
 محصول کشاورزی بلکه برای تلفین درباغهای میوه خود قرض نمودند ،
 تا مدتی کسی طریقه تهیه چای سیاه را نمیدانست و اطلاع نداشتند
 که چگونه از این بوته سبز چای خشک و سیاه بدست میآید . و بعداً
 که مصرف و طبع چای بتدریج رونق گرفت صاحبان این باغها به
 پیروی از مردم لاهیجان و با وسایل ابتدائی که در آن روز وجود
 داشت شروع به کشت کردند و عدّه ای نیز آنقدر باادقت انجام
 میدادند که تا مدتی همین چای های بهاره گیلان تحفه و سوغات
 گیلان برای تهران بود .

بوته های چای ایران از نوع مخلوط چینی و آسامسبک —
 می باشد . این نوع بوته در مقابل سرما مقاومت بیشتری دارد و مدت
 برداشت محصول چای در ایران در حدود شش ماه (از اوایل اردیبهشت
 تا آواخر مهرماه) است . گفتم نوع نژاد بوته چای ایران —
 از نوع چینی است باین دلیل که :

کاشف السلطنه بوته های چای را ابتداءً از نواحی چای چینز

اطراف دهللی ، دهرادون وکواکری به ایران آورده بود و نژاد -
 بوته های آن نواحی انگلیسیها از چین به هند آورده بودند و محصول
 بدست آمده از بوته های چینی هم مزه خاصی دارد و چون تقریباً
 با چای هائی که از طریق تبریز به ایران می رسد از نظر طعم و عطر
 نزدیکتر بود پس باین دلیل نژاد بوته های چای ایران از نوع چینی
 است . و مردم هم بتدریج به گفت این نوع از بوته چای اقدام
 کردند .

نوع چای پانوجه به شرایط جوی زمین ، بوته و تخم چای متفاوت

است .

در ایران فقط در مناطقی که دارای شرایط مساعد کشت چای -
 هستند یعنی دارای بارندگی و رطوبت زیاد است امکان بهره بردار
 از چای موجود است ولی باید بدانیم که بطور کلی آب و هوای ایران
 برای نوع چای چندان مناسب نیست زیرا اصولاً کشت چای مخصوص
 مناطق حاره و معتدله است و بوته های چای برای رشد و تولید
 محصول نیاز بهش از حد به باران دارد بطوریکه حداقل بارندگی در -
 سال نباید از ۱۲۰۰ میلی متر کمتر باشد . و بدترین شرایط برای ،